

Gyenge savak haladóknak

1. A 3,00-as pH-jú ecetsavoldat $10,00 \text{ cm}^3$ -ét $5,63 \text{ cm}^3$ $0,1 \text{ mol/dm}^3$ – es 0,987-es faktorú NaOH-oldat közömbösíti. Számítsuk ki az ecetsav disszociációfokát ebben az oldatban és határozzuk meg a savállandót! (V. 661.A)
($\alpha = 1,8 \cdot 10^{-2}$ $K_s = 1,83 \cdot 10^{-5}$)
2. Ismeretlen koncentrációjú hidrogén-fluorid és hidrogén-jodid-oldat pH-ja is 2,00. Mindkét savoldatot $0,100 \text{ mol/dm}^3$ -es NaOH-oldattal megitráljuk: a HF-oldat $10,00 \text{ cm}^3$ -ét $14,90 \text{ cm}^3$, a HI-oldat $50,0 \text{ cm}^3$ -ét $5,00 \text{ cm}^3$ mérőoldat közömbösíti. (661.B)
  - a. Számítsuk ki a két oldat koncentrációját! ($c_{\text{HF}} = 0,149 \text{ mol/dm}^3$ gyenge sav $K_s = 7,2 \cdot 10^{-4}$)
  - b. Vessük össze a két sav erősségét! ($c_{\text{HI}} = 0,010 \text{ mol/dm}^3$ erős sav)
  - c. Számítsuk ki – ahol van értelme – a savállandót!
3. Számítsuk ki a $0,100 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú ecetsavoldat pH-ját! $K_s = 1,8 \cdot 10^{-5}$ (663.A) (pH=2,87)
4. Számítsuk ki a tejsavoldatban a disszociációfokot és a pH-t, ha tudjuk, hogy $K_s = 1,4 \cdot 10^{-4}$ és a tejsav bemérési koncentrációja: (664.A)
  - a. $1,00 \text{ mol/dm}^3$ ($\alpha = 0,0118$ pH = 1,93)
  - b. $0,01 \text{ mol/dm}^3$ ($\alpha = 0,112$ pH = 2,95)
  - c. $0,0001 \text{ mol/dm}^3$ ($\alpha = 0,675$ pH = 4,17)
5. A $0,01 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú perjódjav (HIO_4)-oldatban az anionkoncentráció $7,6 \cdot 10^{-3} \text{ mol/dm}^3$. Hányszorosára kell hígítani az oldatot, hogy a disszociáció 90%-os legyen? (666.A) (3,36-szorosára)
6. Ismeretlen egyértékű gyenge bázis $0,1 \text{ mol/dm}^3$ -es oldatát ötvenszeres térfogatra hígítva a pH 1 egységgel változik. (667.A)
  - a. Hogyan változik eközben a bázis disszociációfoka? ($\alpha_1 = 0,111$ $\alpha_2 = 0,556$)
  - b. Mekkora volt a kiindulási és mekkora a keletkezett oldat pH-ja? (pH₁ = 12,05   pH₂ = 11,05)
  - c. Mekkora a vegyület bázisállandója? ($K_b = 1,39 \cdot 10^{-3} \text{ mol/dm}^3$)

Kis segítség:

1.

- Írd fel a közömbösítés egyenletét, ebből látszik a molarány.
- Egy oldat faktora segítségével ki lehet számolni a tényleges koncentrációt. Általában sohasem sikerül tökéletesen pontos mérőoldatot készíteni, ezért a $0,1 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ -es koncentrációt még meg kell szorozni a faktorral és az lesz a NaOH mérőoldat tényleges koncentrációja: $c = 0,0987 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$
- Számítsd ki hány mol NaOH van a fogyott $5,63 \text{ cm}^3$ - oldatban, ebből kiszámítható hány mol ecetsav van 10 cm^3 ecetsavoldatban, s abból az ecetsav oldat koncentrációja.
Vigyázz!! A titrálás során a NaOH-oldattal nemcsak az oldatban levő H^+ -ionokat, hanem a disszociálatlan ecetsav molekulákat is mérjük: az eredményként kapott koncentráció a bemérési koncentráció.
- Látszik, hogy ha erős sav lenne és 100%-ban disszociálna (mint pl. a sósav) akkor a pH sokkal kisebb lenne, mint 3. (Azaz az oxóniumion-koncentráció nagyobb lenne, mint $0,001 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$)
- De itt: $[\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-3} = 0,001 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ és $c = 0,0556 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$. A disszociációfok a disszociált molekulák és a kiindulási molekulák (mol)számának aránya. Azaz: $\alpha = \frac{0,001}{0,0556} = 1,8 \cdot 10^{-2}$

2. Már tanultuk, hogy a hidrogén-halogenidek vizes oldatának savelőssége főcsoporton belül fentről-lefelé nő.

- A HF gyenge sav, a HI erős sav. A HI esetében a disszociáció 100%-os, ha a $\text{pH}=2$, akkor az $[\text{H}_3\text{O}^+] = [\text{HI}]_{\text{bemért}} = 10^{-2} \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ Vajon igazolja-e ezt a NaOH-dal való titrálás?
- Írd fel a közömbösítési egyenletet a HI és a NaOH között! A kapott fogyásból számítsd ki a HI koncentrációját, látni fogod, kijön a $0,01 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$.
- Ilyen számításokat kilencedikben fejből is el kellett végeznetek...
- Mi van a HF vizes oldatával? A kapott NaOH fogyásból számítsd ki a HF bemérési koncentrációját. $c_{\text{HF}} = 0,149 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ Látszik, hogy a HI oldat sokkal hígabb volt, a pH mégis ugyanakkora, tehát a HF nem disszociál teljes mértékben.
- Írd fel HF disszociációját, mint egyensúlyra vezető folyamatot, készíts táblázatot! $\text{HF} + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{F}^- + \text{H}_3\text{O}^+$ A táblázatban a víz nem szerepel, hiszen mólszáma sok nagyságrenddel nagyobb, mint a HF mólszáma, ezért állandónak tekinthető.
Írhatjuk másképp is: $\text{HF} \rightleftharpoons \text{H}^+ + \text{F}^-$ Ugyanazt jelenti.
- Az egyensúlyi koncentrációkból számítsd ki a K-t. $K = 7,2 \cdot 10^{-4} \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$

Általánosan: Ha gyenge egyértékű sav disszociál: $\text{HA} \rightleftharpoons \text{H}^+ + \text{A}^-$ (A="acid"=sav)

3.

- Legyen 1 dm^3 -es tartályunk, benne kiindulásul $0,1 \text{ mol}$ ecetsav, melyből $x \text{ mol}$ disszociál. Készíts táblázatot!
- Az egyensúlyi koncentrációk segítségével fejezd ki K-t és oldd meg a kapott másodfokú egyenletet!
- A két gyök közül csak az egyik elfogadható: $x = 1,35 \cdot 10^{-3} \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$
- $\text{pH} = -\lg[\text{H}_3\text{O}^+] = 2,87$
- Fontos megjegyzés:** Mivel a kezdeti ecetsav mólszáma és a disszociált ecetsav mólszáma között kb. 3 nagyságrend különbség van, nem követünk el nagy hibát, ha az ecetsav egyensúlyi mólszámát a kiindulási

mólszámmal helyettesítjük és nem számolunk a disszociált mólokkal:

$$0,1 \text{ mol} \approx 0,1 - 1,35 \cdot 10^{-3} = 0,09865 \text{ mol}$$

- f. Ha így számolunk egyszerűbb (hiányos másodfokú) egyenlethez jutunk. Ha így dolgozunk $x = [\text{H}_3\text{O}^+] = 1,34 \cdot 10^{-3} \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ $\text{pH} = 2,87$ tehát szinte nincs eltérés. Ezt megtehetjük ilyen esetekben, ha az oldat megfelelő töménységű. Ha a kiindulási koncentráció kisebb (hígítjuk az oldatot) a disszociáció mértéke növekszik, akkor az elhanyagolással csak nagyon körültekintően, bizonyos esetekben nem élhetünk, ezt a további számolási feladatok majd igazolják.

4. Az előző feladat útmutatásai alapján dolgozz!

- A feladat a) részében a nagy kezdeti koncentráció miatt élhetsz az elhanyagolás lehetőségével.
- A b) részben már nem érdemes, mert viszonylag nagy az eltérés.
- A c) részben pedig tilos, mert már elvi hibának minősül!!

5.

- Írd fel a perjódsav disszociációját és készíts táblázatot! Mivel tudod az anionkoncentrációt, ebből ki tudod tölteni az átalakulás sorát, és utána az összes cellát.
- Számítsd ki a K , mert szükség lesz rá a feladat második részében!
- Számítsd ki az α -t: $\alpha = 0,76$ Vagyis 76%-os a disszociáció. Az előzőekben már láttuk, hogy a hígítás mértékének növelésével nő a disszociációfok.
- Legyen az új keresett kiindulási koncentrációja a perjódsavnak: c
- Készíts új táblázatot, melyben a feladat feltétele szerint az átalakult perjódsav (disszociált): $0,9 \cdot c$
- Az egyensúlyi koncentrációk segítségével írd fel a K -t, melynek értékét már kiszámoltuk korábban, és ebből számítsd ki c -t! $c = 0,00297 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$
- Számítsd ki mennyivel kell megszorozni, hogy az eredeti $0,1 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ -es koncentrációt megkapjuk: 3,37-szeresére

6. $c_1 = 0,1 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ $c_2 = \text{ötvenszeres hígítás}$

- Mekkora lesz a hígítás után a koncentráció?
- Mivel lúgról van szó a pH csökken! $\text{pH}_2 = \text{pH}_1 - 1$ azaz csökken a hidroxidion koncentráció!
- Hányadára csökken? Egy egység változás a pH-ban a logaritmikus összefüggés miatt tizedrészt jelent a koncentrációnak!
- A K_b adott hőmérsékleten állandó, kifejezhető a kezdeti állapotban, és a hígítás után is. Ebből lehet egyenletet írni.